

ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ ТА РЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПАРАДИГМІ ЇЇ СТРАТЕГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ

©2026 ДЖАНДЖГАВА Н. В.

УДК 330.341.42:338.45(477)
JEL: L16; O14; O25; R11

Джанджгава Н. В. Індустріалізація та реіндустріалізація економіки України в парадигмі її стратегічного відновлення

Метою дослідження є розвиток теоретико-методичних засад індустріалізації та реіндустріалізації економіки України в контексті формування ефективної моделі стратегічного відновлення держави, а також обґрунтування пріоритетних напрямів модернізації виробничого потенціалу в умовах цифрової трансформації, європейської інтеграції та післявоєнної реконструкції. Проведене дослідження дозволило сформулювати комплексне наукове бачення ролі індустріалізації та реіндустріалізації в системі стратегічного відновлення економіки України. Узагальнення теоретичних положень, світового досвіду та сучасних тенденцій розвитку виробничих систем дало підстави стверджувати, що в умовах зростання глобальної нестабільності промисловість знову перетворюється на ключовий фактор забезпечення економічної стійкості, технологічного суверенітету та довгострокової конкурентоспроможності держав. Установлено, що сучасна реіндустріалізація суттєво відрізняється від класичних моделей індустріального розвитку. Якщо традиційна індустріалізація була орієнтована переважно на кількісне нарощування виробничих потужностей, то сучасна реіндустріалізація базується на впровадженні цифрових технологій, автоматизації виробничих процесів, використанні штучного інтелекту, розвитку інноваційних екосистем і переході до принципів зеленої економіки. У зв'язку з цим сучасна промислова політика повинна розглядатися не лише як інструмент економічного розвитку, але і як складова забезпечення національної безпеки. Доведено, що протягом останніх десятиліть економіка України зазнала тривалих процесів деіндустріалізації, які проявлялися у скороченні частки промисловості у структурі ВВП, зниженні ролі переробного виробництва, поглибленні сировинної спеціалізації експорту та посиленні технологічного відставання. На відміну від розвинених країн світу, де скорочення частки промисловості компенсувалося розвитком високотехнологічних секторів економіки, українська модель характеризувалася одночасним ослабленням як виробничого, так і інноваційного потенціалу. У результаті сформувалися значні структурні диспропорції, що обмежують можливості забезпечення стійкого економічного зростання. Обґрунтовано, що повоєнне відновлення України створює унікальне вікно можливостей для переходу до нової моделі економічного розвитку, заснованої на принципах випереджальної реіндустріалізації. Встановлено, що відбудова економіки не повинна обмежуватися простим відновленням зруйнованих виробничих потужностей, а має супроводжуватися їх технологічною модернізацією відповідно до вимог четвертої промислової революції та стандартів Європейського Союзу.

Ключові слова: індустріалізація; реіндустріалізація; деіндустріалізація; стратегічне відновлення; промисловість; індустріальний розвиток.

Рис.: 3. Табл.: 3. Бібл.: 17.

Джанджгава Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, незалежний дослідник

E-mail: Ndschool21@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0840-4678>

UDC 330.341.42:338.45(477)
JEL: L16; O14; O25; R11

Dzhandzhava N. V. Industrialization and Reindustrialization of Ukraine's Economy in the Paradigm of Its Strategic Recovery

The aim of the research is to develop the theoretical and methodological foundations for the industrialization and reindustrialization of Ukraine's economy in the context of creating an efficient model for the country's strategic recovery, as well as to substantiate the priority directions for modernizing production potential amid digital transformation, European integration, and postwar reconstruction. The research conducted allowed us to form a comprehensive scientific understanding of the role of industrialization and reindustrialization in the system of strategic economic recovery in Ukraine. Summarizing theoretical positions, global experience, and current trends in the development of production systems, it was concluded that in the context of growing global instability, industry is once again becoming a key factor in ensuring economic resilience, technological sovereignty, and long-term competitiveness of countries. It was found that modern reindustrialization significantly differs from classical models of industrial development. If traditional industrialization was mainly focused on increasing production capacities, modern reindustrialization is based on implementing digital technologies, automating production processes, using artificial intelligence, developing innovation ecosystems, and transitioning to green economy principles. In this context, modern industrial policy should be seen not just as a tool for economic development, but also as a component of national security. It has been shown that over the past decades, Ukraine's economy has undergone prolonged deindustrialization, which has been reflected in a shrinking share of industry in GDP, a decline in the role of manufacturing, greater raw material specialization in exports, and a worsening technological lag. Unlike developed countries, where the decline in the industrial sector was offset by the growth of high-tech sectors of the economy, the Ukrainian model was characterized by a simultaneous weakening of both production and innovation potential. As a result, significant structural imbalances have formed, limiting the possibilities for sustainable economic growth. It is substantiated that postwar recovery in Ukraine creates a unique window of opportunity for transitioning to a new economic development model based on the principles of advanced reindustrialization. It has been found that rebuilding the economy should not be limited to simply restoring destroyed production capacities, but should be accompanied by their technological modernization in line with the requirements of the Fourth Industrial Revolution and the standards of the European Union.

Keywords: industrialization; reindustrialization; deindustrialization; strategic recovery; industry; industrial development.

Fig.: 3. Tabl.: 3. Bibl.: 17.

Dzhandzhava Nataliia V. – PhD (Economics), Independent Researcher

E-mail: Ndschool21@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0840-4678>

Геополітична нестабільність, пандемія COVID-19, порушення глобальних ланцюгів, постачання, енергетичні кризи та військові конфлікти актуалізували питання повернення промисловості до числа стратегічних пріоритетів економічного розвитку держав. За таких умов поширення набуває концепція реіндустріалізації як ключовий інструмент забезпечення економічної стійкості, технологічного суверенітету та конкурентоспроможності національних економік.

Для України проблема реіндустріалізації набуває особливого значення: тривалий час національна економіка характеризувалася поступовою деіндустріалізацією, скороченням частки переробної промисловості у структурі валового внутрішнього продукту, зменшенням обсягів високотехнологічного виробництва та посиленням сировинної орієнтації експорту. Крім того, воєнна агресія в бік України спричинила додаткові масштабні втрати виробничого потенціалу, руйнування інфраструктури та поглиблення структурних диспропорцій. Водночас післявоєнне відновлення зумовлює появу істотно нових можливостей для формування інноваційної моделі економічного розвитку, підґрунтям якої може виступати сучасна реіндустріалізація.

На відміну від попередніх етапів індустріалізації, що базувалися переважно на екстенсивному нарощуванні виробничих потужностей, сучасна реіндустріалізація передбачає розвиток високотехнологічних секторів, інтеграцію цифрових технологій, формування інноваційних екосистем та активне впровадження принципів сталого розвитку. Тому актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового обґрунтування стратегічних напрямів відновлення української економіки через реалізацію політики реіндустріалізації, адаптованої до сучасних викликів цифрової трансформації, екологізації виробництва та інтеграції України до європейського економічного простору.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У вітчизняній науковій літературі питання структурної модернізації економіки досліджувалися багатьма українськими науковцями [1–17]. Зокрема, М. В. Волосюк [1] обґрунтовує необхідність реіндустріалізації як ключової передумови прискорення економічного зростання України та наголошує на важливості активізації державної промислової політики. Дослідження А. О. Задої та М. І. Зверякова [2] присвячені аналізу сучасних тенденцій розвитку європейської промисловості та впливу процесів решорингу на трансформацію економічних систем, що дозволяє оцінити потенційні можливості для інтеграції України до нових виробничих ланцюгів.

Концептуальні засади неоіндустріалізації висвітлено у працях Л. О. Збаразької [3], яка розглядає формування національної моделі промислового розвитку на основі інноваційних і технологічних факторів. Водночас Ю. В. Кіндзерський [4] розвиває концепцію інклюзивної індустріалізації, акцентуючи увагу на необхідності поєднання економічної ефективності, соціальної справедливості та сталого розвитку.

Особливості регіональної реіндустріалізації досліджуються в роботах В. І. Ляшенка [5], де значна увага приділяється інституційним механізмам модернізації промислових територій. Праці О. В. Маковоз і А. Ю. Казакова [6] присвячені аналізу досвіду країн Європейського Союзу щодо реалізації політики реіндустріалізації та можливостей його адаптації до українських умов.

Сучасні виклики інноваційної модернізації економіки України в умовах цифровізації розглядають В. А. Осецький, Т. М. Кузьменко та В. А. Куліш [7]. Автори доводять, що саме посилення політики реіндустріалізації може виступати каталізатором структурних змін і технологічного оновлення виробництва. Питання модернізації промисловості в умовах європейської інтеграції та післявоєнного відновлення досліджує Л. Осіпова [8], яка підкреслює необхідність формування нової промислової політики, орієнтованої на інновації та екологізацію виробництва.

Особливий інтерес становлять праці В. В. Прохорової та співавторів, присвячені цифровій трансформації промислових підприємств і стратегічним аспектам реіндустріалізації [9; 14; 15]. Автори доводять, що використання інструментів цифрової економіки створює передумови для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності виробництва. Еволюцію концепцій індустріального розвитку від класичної індустріалізації до неоіндустріалізації досліджує А. О. Саченко [10], що дозволяє сформувати цілісне бачення трансформації економічних систем у сучасних умовах.

Теоретичні аспекти реіндустріалізації на основі технологічної модернізації висвітлено у праці Н. С. Ситник, Ю. В. Шушкової [11], які розглядають технологічне оновлення як фундаментальну умову структурної перебудови економіки.

К. О. Шатненко [12] обґрунтовує необхідність нової індустріалізації як передумови сталого розвитку України. Своєю чергою, вчені [16; 17] аналізують особливості сучасних процесів індустріалізації в умовах глобальної трансформації економічних відносин.

Отже, більшість робіт присвячена окремим аспектам промислової політики, тоді як проблема-

тика формування комплексної моделі реіндустріалізації України в умовах післявоєнного відновлення залишається недостатньо розробленою. Особливої уваги потребує дослідження взаємозв'язку між процесами відновлення виробничого потенціалу, цифрової трансформації та забезпечення економічної стійкості держави. Саме ця обставина зумовлює необхідність подальшого розвитку теоретико-методологічних підходів до формування національної стратегії реіндустріалізації.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є розвиток теоретико-методичних засад індустріалізації та реіндустріалізації економіки України в контексті формування ефективної моделі стратегічного відновлення держави, а також обґрунтування пріоритетних напрямів модернізації виробничого потенціалу в умовах цифрової трансформації, європейської інтеграції та післявоєнної реконструкції.

Для досягнення поставленої мети у статті вирішено такі *наукові завдання*:

- ✦ проведено аналіз процесів деіндустріалізації економіки України та визначено основні тенденції скорочення виробничого потенціалу впродовж останніх десятиліть;
- ✦ систематизовано інституційні, інвестиційні, технологічні та геополітичні чинники, що впливають на поглиблення деіндустріалізації національної економіки;
- ✦ визначено ключові виклики післявоєнного відновлення України в контексті модернізації промислового комплексу;
- ✦ обґрунтовано доцільність використання концепції випереджальної реіндустріалізації як стратегічної основи економічного відновлення держави;
- ✦ розроблено авторську модель стратегічного відновлення економіки України на основі взаємодії технологічного, інвестиційного, інноваційно-наукового, екологічного та інституційного компонентів;
- ✦ сформовано принцип «трикутника стратегічної реіндустріалізації», що інтегрує цілі економічної стійкості, технологічного суверенітету та інноваційної конкурентоспроможності;
- ✦ визначено стратегічні напрями реалізації політики реіндустріалізації України в умовах цифрової трансформації та європейської інтеграції.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Формування сучасних підходів до індустріалізації є результатом тривалої еволюції економічної

думки [10]. Історично індустріалізація розглядалася як процес переходу від аграрного до промислового типу господарювання, що супроводжується механізацією виробництва, концентрацією капіталу та розвитком фабрично-заводської системи.

У класичній економічній теорії промисловість визнавалася основним джерелом економічного зростання. Адам Сміт пов'язував підвищення продуктивності праці із розвитком поділу праці, який найбільш повно реалізовується саме у виробничій сфері. Девід Рікардо розглядав промисловий розвиток як фактор формування конкурентних переваг держав у міжнародній торгівлі. Карл Маркс акцентував увагу на ролі індустріалізації в накопиченні капіталу та трансформації суспільно-економічних відносин.

Протягом XIX–XX століть індустріалізація стала визначальним чинником економічного розвитку більшості країн світу. Досвід Великої Британії, Німеччини, США та Японії засвідчив прямий зв'язок між рівнем промислового розвитку та економічною могутністю держави. У другій половині XX століття виникла концепція постіндустріального суспільства. Її представники стверджували, що економічне зростання поступово зміщується від промислового виробництва до сфери послуг, інформаційних технологій та знань. Відповідно до цієї концепції головним джерелом доданої вартості стає інтелектуальний капітал. Проте початок XXI століття продемонстрував певні обмеження постіндустріальної моделі. Надмірне переміщення виробництв до країн із дешевою робочою силою призвело до скорочення промислового потенціалу розвинених держав. Поступово це стало причиною втрати технологічного лідерства в окремих галузях, зростання зовнішньої залежності та поглиблення структурних дисбалансів.

Особливо гостро зазначені проблеми проявилися під час світової фінансової кризи 2008 року. Саме тоді уряди багатьох держав почали переглядати свої економічні пріоритети. В економічній літературі активно поширюється поняття реіндустріалізації, яке передбачає повернення промислового виробництва до числа ключових драйверів економічного розвитку. Водночас сучасна реіндустріалізація суттєво відрізняється від традиційної індустріалізації. Якщо класична індустріалізація орієнтувалася переважно на збільшення обсягів виробництва, то реіндустріалізація базується на технологічній модернізації, автоматизації виробничих процесів та розвитку інноваційних секторів економіки.

Проблематика реіндустріалізації економіки України не може бути повноцінно досліджена без

комплексного аналізу процесів деіндустріалізації, які відбувалися протягом останніх трьох десятиліть. Саме масштаби втрати промислового потенціалу значною мірою визначають майбутні напрями структурної модернізації національної економіки.

На момент проголошення незалежності Україна володіла одним із найбільш потужних промислових комплексів серед країн Європи. Частка промисловості у структурі валового внутрішнього продукту перевищувала 45%, а за окремими напрямками машинобудування, авіабудування, енергетичного машинобудування та металургії країна входила до числа світових лідерів.

Однак трансформаційна криза 1990-х років стала початком тривалого процесу скорочення виробничого потенціалу. Лібералізація економіки без належної промислової політики, руйнування виробничих зв'язків між підприємствами колишнього СРСР, дефіцит інвестиційних ресурсів та технологічне відставання спричинили стрімке падіння обсягів промислового виробництва. Особливо негативним чинником стало формування сировинної моделі економічного розвитку. У структурі експорту поступово почали домінувати продукція металургії, аграрного сектора та сировинні товари з низьким рівнем доданої вартості. Натомість частка високотехнологічного виробництва систематично скорочувалася. Як наслідок, в Україні сформувалася так звана «пастка передчасної деіндустріалізації», коли скорочення промислового сектора відбувалося раніше, ніж економіка досягла рівня розвитку, характерного для постіндустріальних країн (табл. 1).

Представлені в табл. 1 дані свідчать про поступове скорочення ролі промислового сектора в економіці України. Особливо тривожною є тенденція до зменшення частки переробної промисловості, яка традиційно виступає основним джерелом технологічного розвитку та створення доданої вартості.

Водночас важливо підкреслити, що деіндустріалізація в Україні суттєво відрізняється від аналогічних процесів у розвинених країнах. У більшості держав Західної Європи скорочення частки промисловості супроводжувалося стрімким розвитком високотехнологічного сектора та інноваційних послуг. В Україні ж відбувалося переважно скорочення виробничого потенціалу без адекватної компенсації з боку секторів нової економіки.

Фактично протягом тривалого часу спостерігалось накопичення структурних дисбалансів, які знижували конкурентоспроможність економіки та посилювали її залежність від зовнішньої кон'юнктури світових товарних ринків. Проведений аналіз дозволяє виділити декілька груп причин, що сприяли поглибленню деіндустріалізації (табл. 2). Накопичення негативних тенденцій призвело до формування низки системних проблем.

По-перше, відбулося суттєве зниження продуктивності економіки. Світовий досвід свідчить, що саме переробна промисловість забезпечує найбільш швидке зростання продуктивності праці. Її скорочення автоматично обмежує потенціал довгострокового економічного розвитку.

По-друге, посилилася залежність України від експорту сировинної продукції. У результаті економіка стала більш вразливою до коливань світових цін на аграрну продукцію та металургійну сировину.

По-третьє, поглибилася проблема технологічного відставання. Скорочення частки високотехнологічних виробництв обмежує можливості формування інноваційної економіки та знижує перспективи інтеграції до глобальних технологічних ланцюгів.

По-четверте, відбувається зростання регіональних диспропорцій. Найбільші втрати промислового потенціалу характерні саме для індустріальних регіонів, які історично забезпечували значну частину національного ВВП.

Таблиця 1

Динаміка окремих показників деіндустріалізації економіки України

Рік	Частка промисловості у ВВП, %	Частка переробної промисловості у ВВП, %	Частка високотехнологічного експорту, %
1991	45,7	31,2	12,8
2000	33,6	21,8	8,4
2010	28,1	16,9	6,5
2020	22,4	10,7	5,1
2025	19,8	8,9	4,7

Джерело: розраховано автором за офіційними статистичними даними.

Фактори впливу на процеси поглиблення деіндустріалізації

Фактори	Характеристика
1. Інституційні фактори	Недостатня ефективність державної промислової політики протягом тривалого періоду призвела до втрати значної частини виробничого потенціалу. На відміну від країн Східної Азії, де уряди активно підтримували стратегічні галузі, в Україні державне регулювання часто мало фрагментарний характер. Відсутність довгострокових програм технологічної модернізації сприяла накопиченню технологічного відставання та зниженню інвестиційної привабливості промислового сектора
2. Інвестиційні фактори	Промисловість характеризується високою капіталомісткістю та потребує значних довгострокових інвестицій. Водночас протягом багатьох років в Україні спостерігався дефіцит інвестиційних ресурсів. Більшість іноземних інвестицій спрямовувалася у фінансовий сектор, торгівлю або нерухомість, тоді як частка інвестицій у високотехнологічне виробництво залишалася недостатньою
3. Технологічні фактори	Середній рівень зношеності основних фондів у багатьох галузях промисловості перевищував 60–70%. Це обмежувало можливості підвищення продуктивності праці та впровадження сучасних технологій. Низький рівень цифровізації виробництва призводив до зростання витрат та погіршення конкурентних позицій українських підприємств на світових ринках
4. Геополітичні фактори	Починаючи з 2014 року процеси деіндустріалізації значно прискорилися під впливом військових дій. Втрата частини промислових регіонів, руйнування виробничих потужностей і логістичної інфраструктури негативно вплинули на економічний розвиток держави. Повномасштабне вторгнення 2022 року спричинило безпрецедентні втрати виробничого потенціалу, масштаби яких порівнюються з найбільшими економічними кризами XX століття

Джерело: запропоновано автором.

Таким чином, сучасна деіндустріалізація України має розглядатися не як природний етап переходу до постіндустріальної економіки, а як результат поєднання інституційних, інвестиційних, технологічних і геополітичних факторів. Саме тому післявоєнне відновлення не повинно обмежуватися відбудовою зруйнованих підприємств. Необхідним є формування принципово нової моделі промислового розвитку, заснованої на сучасних технологіях, цифровізації, автоматизації та інтеграції до європейських виробничих ланцюгів.

Традиційно післявоєнна реконструкція орієнтується на відновлення втрачених виробничих потужностей та інфраструктурних об'єктів. Проте в сучасних умовах такий підхід не здатний забезпечити довгострокову конкурентоспроможність економіки. Відновлення підприємств на технологічній базі минулих десятиліть призведе до консервації існуючих структурних дисбалансів та посилення відставання від світових технологічних лідерів.

Отже, стратегічне відновлення України повинно базуватися на принципах випереджальної модернізації, відповідно до яких реконструкція економіки поєднується із упровадженням інноваційних технологій, цифровізацією виробничих процесів та формуванням нових секторів економіки [9; 12]. У рамках даного дослідження пропонується

розглядати реіндустріалізацію як комплексний процес структурної трансформації економіки, спрямований на формування високотехнологічного виробничого комплексу, здатного забезпечувати економічну стійкість, технологічний суверенітет та довгострокове економічне зростання держави.

На відміну від традиційних підходів, запропонована модель базується на взаємодії п'яти системоутворювальних компонентів, що подано на *рис. 1*.

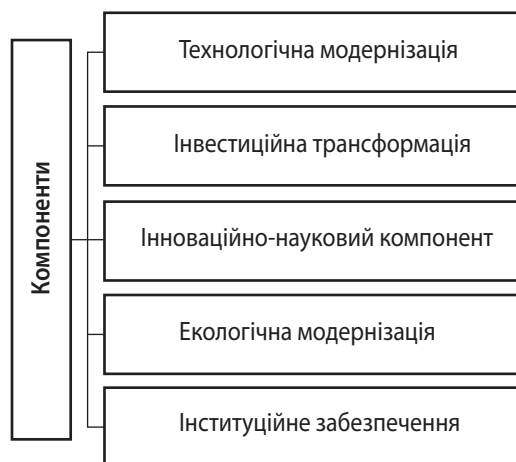

Рис. 1. Системоутворювальні компоненти моделі стратегічного відновлення України шляхом реіндустріалізації

Джерело: запропоновано автором.

Так, технологічна модернізація передбачає оновлення виробничих потужностей на основі технологій Industry 4.0. Основними складовими виступають: цифрові виробничі системи; роботизація виробництва; штучний інтелект; великі дані (Big Data); хмарні технології; цифрові двійники виробничих процесів. Технологічна модернізація формує основу зростання продуктивності праці та конкурентоспроможності підприємств.

Крім того, ефективна реіндустріалізація потребує значних обсягів фінансових ресурсів. Тому другим компонентом виступає формування сучасної інвестиційної екосистеми, яка включає: державні фонди розвитку; міжнародну фінансову допомогу; прямі іноземні інвестиції; механізми державно-приватного партнерства; венчурне фінансування інноваційних проєктів. Саме інвестиційний компонент забезпечує ресурсну базу реалізації промислової модернізації. Водночас світова практика демонструє, що довгострокова конкурентоспроможність формується не стільки виробничими потужностями, скільки здатністю генерувати нові знання. Тому ключову роль у системі реіндустріалізації відіграють: університети; науково-дослідні інститути; інноваційні кластери; технопарки; центри трансферу технологій. Для України цей напрям набуває особливого значення з огляду на збережений науковий потенціал та високий рівень людського капіталу.

До того ж, сучасна промислова політика дедалі більше орієнтується на принципи сталого розвитку. У зв'язку з цим реіндустріалізація повинна супроводжуватися: впровадженням енергоефективних технологій; декарбонізацією виробництва; розвитком циркулярної економіки; використанням відновлюваних джерел енергії; зменшенням екологічного навантаження. Зазначений компонент особливо важливий у контексті європейської інтеграції України.

Своєю чергою, реіндустріалізація неможлива без ефективних інституцій. До основних напрямів належать: удосконалення регуляторної політики; стимулювання інноваційної діяльності; захист прав інвесторів; підтримка експорту; розвиток промислових парків; формування спеціальних економічних зон. Саме інституційне середовище визначає ефективність реалізації всіх інших компонентів моделі.

На основі проведеного дослідження доцільним є визначення тріади формування стратегічної реіндустріалізації (рис. 2), що є основою нової моделі розвитку економіки України. Порівняння основних характеристик традиційної індустріалізації та сучасної реіндустріалізації узагальнено в табл. 3. З урахуванням результатів проведеного аналізу доцільно визначити та систематизувати певні стратегічні напрями реіндустріалізації України (рис. 3).

Рис. 2. Тріада формування стратегічної реіндустріалізації економіки України

Джерело: запропоновано автором.

Порівняння традиційної індустріалізації та сучасної реіндустріалізації

Критерій	Індустріалізація XX ст.	Реіндустріалізація XXI ст.
Мета	Нарощування виробництва	Формування високотехнологічної економіки
Джерело конкурентних переваг	Масштаб виробництва	Інновації та технології
Технологічна база	Механізація	Цифровізація та автоматизація
Енергетична модель	Традиційна	Зелена енергетика
Роль держави	Адміністративне управління	Стратегічна координація
Людський капітал	Робоча сила	Інтелектуальний капітал
Експортна орієнтація	Сировина та напівфабрикати	Високотехнологічна продукція
Екологічна складова	Другорядна	Ключовий фактор розвитку

Джерело: складено автором.

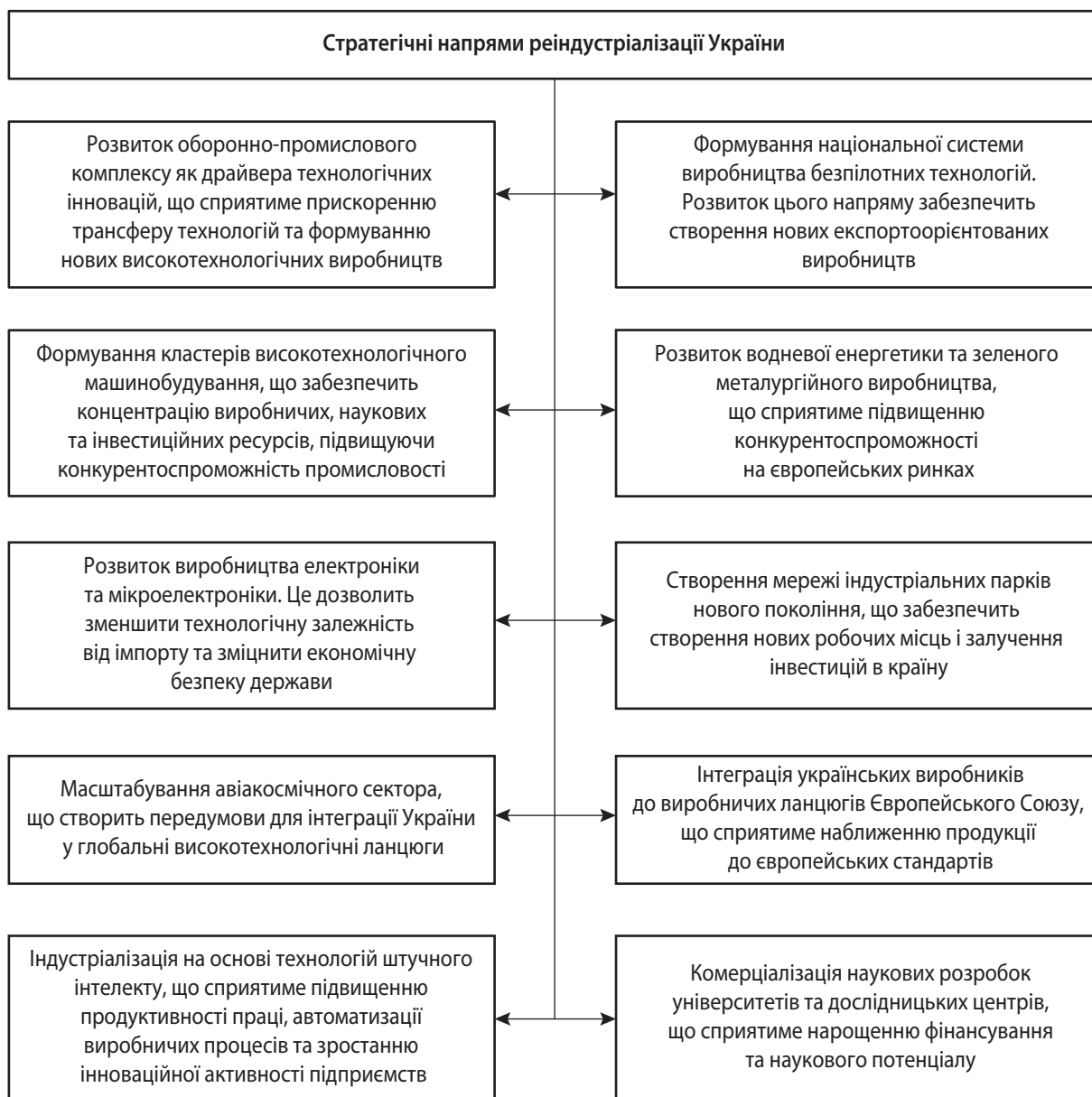

Рис. 3. Стратегічні напрями реіндустріалізації України

Джерело: запропоновано автором.

Реалізація зазначених стратегічних напрямів потребує формування комплексної державної політики підтримки промислового розвитку. Насамперед доцільним є створення спеціалізованого Національного фонду реіндустріалізації, кошти якого можуть спрямовуватися на фінансування інноваційних проєктів, модернізацію виробничих потужностей і розвиток високотехнологічних галузей економіки. Джерелами наповнення такого фонду можуть виступати міжнародна фінансова допомога, кошти міжнародних фінансових організацій, державний бюджет і механізми державно-приватного партнерства.

Важливим напрямом є стимулювання локалізації виробництва продукції з високою доданою вартістю. Для цього необхідно впровадити систему податкових та інвестиційних стимулів для підприємств, що реалізують проєкти у сферах машинобудування, авіакосмічної промисловості, мікроелектроніки, робототехніки та цифрових технологій. Особливого значення набуває розвиток виробництв подвійного призначення, які здатні забезпечувати як оборонні потреби держави, так і формування нових цивільних ринків.

Окрему увагу доцільно приділити розвитку мережі індустріальних парків нового покоління. На відміну від традиційних промислових зон, вони повинні функціонувати як інноваційні екосистеми, що поєднують виробництво, науку, освіту та інвестиційний капітал. Такий підхід дозволить забезпечити прискорення процесів комерціалізації наукових розробок і формування регіональних центрів економічного зростання.

Не менш важливим завданням є створення ефективної системи інтеграції українських підприємств до європейських виробничих ланцюгів доданої вартості. Це потребує гармонізації технічних стандартів, розвитку логістичної інфраструктури, підтримки експортної діяльності та розширення участі українських виробників у міжнародних промислових кластерах.

З метою забезпечення довгострокової конкурентоспроможності необхідним є посилення взаємодії між університетами, науковими установами та бізнесом. Доцільним є створення мережі центрів трансферу технологій, які забезпечуватимуть впровадження результатів наукових досліджень у виробничу діяльність підприємств. Саме комерціалізація наукових розробок здатна стати одним із ключових факторів формування інноваційної економіки України.

У контексті європейської інтеграції важливим напрямом виступає екологічна модернізація промислового комплексу. Запровадження принципів циркулярної економіки, розвиток водневої

енергетики, використання відновлюваних джерел енергії та впровадження енергоефективних технологій дозволять підвищити експортний потенціал української продукції та забезпечити її відповідність вимогам європейського «зеленого курсу».

Таким чином, запропонована концепція дозволяє розглядати реіндустріалізацію не як окремий напрям економічної політики, а як фундаментальну основу стратегічного відновлення України та формування її довгострокової конкурентоспроможності.

ВИСНОВКИ

У межах дослідження запропоновано концепцію реіндустріалізації економіки України, яка ґрунтується на взаємодії п'яти ключових компонентів: технологічної модернізації, інвестиційної трансформації, інноваційно-наукового розвитку, екологічної модернізації та інституційного забезпечення. На відміну від наявних підходів запропонована концепція дозволяє інтегрувати завдання післявоєнної реконструкції із довгостроковими цілями підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Автором запропоновано тріаду формування стратегічної реіндустріалізації економіки України, відповідно до якої ефективна модель розвитку повинна формуватися на перетині трьох взаємопов'язаних цілей: *забезпечення економічної стійкості, досягнення технологічного суверенітету та формування інноваційної конкурентоспроможності*. Запропонований підхід дозволяє розширити існуючі теоретичні уявлення щодо ролі промислової політики в умовах післявоєнної трансформації економіки.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованих підходів під час розроблення державних програм відновлення економіки України, формування промислової політики, удосконалення механізмів залучення інвестицій та реалізації стратегій регіонального розвитку. Запропонований інтегральний індекс реіндустріалізації може бути використаний для оцінювання ефективності реалізації державної політики у сфері промислового розвитку та моніторингу структурних трансформацій економіки.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з розробленням економіко-математичних моделей оцінювання ефективності політики реіндустріалізації, проведенням міжкраїнних порівняльних досліджень і формуванням методичних підходів до визначення пріоритетних галузей промислового розвитку України в умовах цифрової економіки. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Волосюк М. В. Реіндустріалізація України як передумова економічного зростання. *Бізнес Інформ*. 2020. №4. С. 63–70.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-63-70>
2. Задоя А. О., Зверяков М. І. Решоринг, реіндустріалізація чи реколонізація: що чекає на Європу? *Academy Review*. 2026. № 1. С. 265–279.
DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2137-2026-1-64-17>
3. Збаразька Л. О. Неоіндустріалізація в Україні: концепт національної моделі. *Економіка промисловості*. 2016. № 3. С. 5–32. URL: <https://ojs.econindustry.org/index.php/ep/article/view/8>
4. Кіндзерський Ю. В. Інклюзивна індустріалізація для сталого розвитку: до засад теорії та політики формування. *Економіка України*. 2021. Т. 64. № 5. С. 3–39.
DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.05.003>
5. Ляшенко В. І. Реіндустріалізація регіонів – режими та інститути. *Академія економічних наук України*. 2021. URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/14-05-2021-reindustrializatsiia-sokr_compressed.pdf
6. Маковоз Е. В., Казаков А. Ю. Реіндустріалізація промислового сектора економіки країн членів Євросоюзу: опыт для України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 70–71. С. 90–99.
DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i70-71.222134>
7. Осецький В. Л., Кузьменко Т. М., Куліш В. А. Посилення політики реіндустріалізації як фактор інноваційної модернізації економіки України. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-137>
8. Осіпова Л. Модернізація промисловості України в контексті євроінтеграції у воєнний та повоєнний період. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2025. Вип. 4. С. 27–34.
DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20250404.03>
9. Прохорова В. В., Янчак Ю. О., Щербина Є. В. Інструменти цифрової економіки в контексті підвищення ефективності діяльності промислових підприємств. *Бізнес Інформ*. 2024. № 3. С. 174–182.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-174-182>
10. Саченко А. О. Еволюція економічного зростання від етапу індустріалізації до неоіндустріалізації. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-157>
11. Ситник Н. С., Шушкова Ю. В. Реіндустріалізація економіки на основі технологічної модернізації: сутнісна характеристика поняття. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5–6. С. 27–34.
DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2019.5-6.3>
12. Шатненко К. О. Нова індустріалізація як умова сталого розвитку економіки України. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 11–15.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-1>
13. Meissner H., Ilse R., Aurich J. C. Analysis of Control Architectures in the Context of Industry 4.0. *Procedia CIRP*. 2017. Vol. 62. P. 165–169.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procir.2016.06.113>
14. Prokhorova V., Mushnykova S., Us Yu., Sorokin S. Management of industrialization and reindustrialization of the economy: strategic dimension. *Technology Audit and Production Reserves*. 2025. Vol. 5. No. 4. P. 66–73.
DOI: <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2025.342412>
15. Prokhorova V., Mushnykova S., Kovalenko D., Koleshchuk O., Babichev A. Convergence of educational technologies as an imperative for the development of innovation cooperation in the context of circular transformation. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 4. No. 13. P. 26–35.
DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.286183>
16. Roshchina N. V., Bordanova L. S., Melnychuk V. E. Features of the process of industrialization in the modern stage of economic relations. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2018. № 15. С. 478–487.
DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.15.2018.135913>
17. Salamanca-Buentello F., Daar A. S. Nanotechnology, equity and global health. *Nature Nanotechnology*. 2021. Vol. 16. P. 358–361.
DOI: <https://doi.org/10.1038/s41565-021-00899-z>

REFERENCES

- Kindzerskyi Yu. V. (2021). Inkluzivna industrializatsiia dlia staloho rozvytku: do zasad teorii ta polityky formuvannia [Inclusive industrialization for sustainable development: towards the foundations of theory and formation policy]. *Ekonomika Ukrainy*, 5(64), 3–39.
<https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.05.003>
- Liashenko V. I. (2021). Reindustrializatsiia rehioniv – rezhyimy ta instytuty [Reindustrialization of regions – regimes and institutions]. *Akademiia ekonomichnykh nauk Ukrainy*. https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/14-05-2021-reindustrializatsiia-sokr_compressed.pdf
- Makovoz E. V. & Kazakov A. Yu. (2020). Reindustrializatsiia promyshlennoho sektora ekonomiky stranchlenov Evrosoiuzia: opyt dlia Ukrainy [Reindustrialization of the industrial sector of the economy of the EU member states: experience for Ukraine]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 70–71, 90–99.
<https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i70-71.222134>
- Meissner H., Ilse R. & Aurich J. C. (2017). Analysis of Control Architectures in the Context of Industry 4.0. *Procedia CIRP*, 62, 165–169.
<https://doi.org/10.1016/j.procir.2016.06.113>

- Osetskyi V. L., Kuzmenko T. M. & Kulish V. A. (2024). Posylennia polityky reindustrializatsii yak faktor innovatsiinoi modernizatsii ekonomiky Ukrainy [Strengthening the reindustrialization policy as a factor of innovative modernization of Ukraine's economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-137>
- Osipova L. (2025). Modernizatsiia promyslovosti Ukrainy v konteksti yevrointehratsii u voiennyi ta povoiennyi period [Modernization of Ukrainian industry in the context of European integration in the war and post-war period]. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, 4, 27–34. <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20250404.03>
- Prokhorova V. V., Yanchak Yu. O. & Shcherbyna Ye. V. (2024). Instrumenty tsyvrovoi ekonomiky v konteksti pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti promyslovykh pidpriemstv [Digital economy tools in the context of increasing the efficiency of industrial enterprises]. *Biznes Inform*, 3, 174–182. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-174-182>
- Prokhorova V., Mushnykova S., Kovalenko D., Koleshchuk O. & Babichev A. (2023). Convergence of educational technologies as an imperative for the development of innovation cooperation in the context of circular transformation. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 13(4), 26–35. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.286183>
- Prokhorova V., Mushnykova S., Us Yu. & Sorokin S. (2025). Management of industrialization and reindustrialization of the economy: strategic dimension. *Technology Audit and Production Reserves*, 4(5), 66–73. <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2025.342412>
- Roshchina N. V., Bordanova L. S. & Melnychuk V. E. (2018). Features of the process of industrialization in the modern stage of economic relations. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskyi politekhnichnyi instytut»*, 15, 478–487. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.15.2018.135913>
- Sachenko A. O. (2024). Evoliutsiia ekonomichnoho zrostannia vid etapu industrializatsii do neoindustrializatsii [Evolution of economic growth from the industrialization stage to neoindustrialization]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-157>
- Salamanca-Buentello F. & Daar A. S. (2021). Nanotechnology, equity and global health. *Nature Nanotechnology*, 16, 358–361. <https://doi.org/10.1038/s41565-021-00899-z>
- Shatnenko K. O. (2020). Nova industrializatsiia yak umova staloho rozvytku ekonomiky Ukrainy [New industrialization as a condition for the sustainable development of Ukraine's economy]. *Ekonomichnyi prostir*, 154, 11–15. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-1>
- Sytnyk N. S. & Shushkova Yu. V. (2019). Reindustrializatsiia ekonomiky na osnovi tekhnolohichnoi modernizatsii: sutnisna kharakterystyka poniattia [Reindustrialization of the economy based on technological modernization: essential characteristics of the concept]. *Innovatsiina ekonomika*, 5–6, 27–34. <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2019.5-6.3>
- Volosiuk M. V. (2020). Reindustrializatsiia Ukrainy yak peredumova ekonomichnoho zrostannia [Reindustrialization of Ukraine as a prerequisite for economic growth]. *Biznes Inform*, 4, 63–70. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-63-70>
- Zadoia A. O. & Zvieriakov M. I. (2026). Reshorynh, reindustrializatsiia chy rekolonizatsiia: shcho chekaie na Yevropu? [Reshoring, reindustrialization or recolonization: what awaits Europe?]. *Academy Review*, 1, 265–279. <https://doi.org/10.32342/3041-2137-2026-1-64-17>
- Zbarazka L. O. (2016). Neoindustrializatsiia v Ukraini: kontsept natsionalnoi modeli [Neoindustrialization in Ukraine: the concept of the national model]. *Ekonomika promyslovosti*, 3, 5–32. <https://ojs.econindustry.org/index.php/ep/article/view/8>

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.
Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.
Штучний інтелект для підготовки рукопису не використовувався.

Стаття надійшла до редакції / Received: 03.06.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 16.06.2026
Оприлюднено / Published: 30.07.2026